

Сергій Васильович Шип
Віталій Григорович Мельниченко

Музично-творчі уміння та можливості їх формування з використанням сучасної електронної техніки

УДК 37.013
DOI <https://doi.org/10.24195/artstudies.2022-1.8>

Сергій Васильович Шип
доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри музичного
мистецтва і хореографії
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»
ORCID: 0000-0003-2569-4240

Віталій Григорович Мельниченко
старший викладач кафедри теорії
музики і вокалу
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

У статті на основі системного аналізу феномену музично-творчих умінь з позицій психології, поетики та педагогіки мистецтва уточнюються поняття «музично-творчі уміння». В психологічному сенсі музично-творчі уміння є наслідком синергії емоційно-перцептивних та когнітивних дій індивіда, які виражаються як фантазування та конструювання релятивно нових музичних артефактів або способів творчої діяльності. В художньо-поетичному аспекті музично-творчі уміння визначені як техніка (в широкому смислі цього слова) користування музичним звуком, музичною мовою та засобами музичної риторики, зокрема жанровими та стилевими моделями. Виходячи з даного розуміння музично-творчих умінь окреслено принципові можливості їх формування з використанням сучасної електронної техніки (комп'ютера, синтезатора звуку, мережі Internet).

Ключові слова: музично-творчі уміння, вчитель музики, музична поетика, комп'ютер, звуковий синтезатор.

Постановка проблеми та характеристика стану її дослідженості. Музично-творчі уміння – якість, що потрібна кожному музиканту, незалежно від сфери його фахової діяльності. В першу чергу дана якість має бути притаманна професійним композиторам та музикантам-імпровізаторам. Однак, музиканти-виконавці та педагоги також у своїй роботі часто зустрічаються з необхідністю вирішувати завдання творчого характеру. Звичайно необхідні, універсальні для усіх професійних музикантів творчі дії – це аранжування, обробка, транскрипція, оркестрування клавіру тощо.

Осмислення музично-творчих дій – дуже давня проблема спеціальної літератури. Вона вирішується в працях різного ґатунку: трактатах з практичної композиції (М. Гнесін, О. Гунке, М. Дилецький, Ц. Когоутек, І. Лобе, А. Маркс, Є. Месснер, D. Norman, X. Ріман, І. Фукс, П. Хіндеміт, В. д'Енді та ін.); навчальних посібниках з аранжування і оркестрування (С. Адлер, Г.Берліоз, Ш. Відор, Г. Гаранян, Ф. Геварт, У. Пістон, P.Rinzler, Н. Римський-Корсаков, Д. Рогаль-Левицький, А. Tarkman, А.Казелла, Ш.Кеклен, Ю. Фортунатов, А. Hutchings та ін.); педагогічних розробках і методичних посібниках з масового музичного виховання та початкової музичної освіти (Г. Богіно, С. Бойченко, E. Wehle, Н. Ветлугіна, А. Гогоберидзе, Н. Реброва, Л. Хомуленко, Б. Шеломов та ін.). Серед праць музично-педагогічного спрямування особливо має бути відзначена концепція К. Орфа, який в основу своєї системи музичного виховання поклав принцип «елементарного музикування». Ідеї К.Орфа

знайшли втілення у багатьох національних та персональних музично-педагогічних системах. Наприклад, таких як методичний курс Л. Баренбойма «Шлях до музикування».

Підготовка вчителя музики, за визнанням провідних спеціалістів у цій галузі (Е. Абдуллін, Г. Ніколаї, Г. Олексюк, Г. Падалка, О. Реброва, О. Рудницька, В. Черкасов та ін.), також потребує розвитку творчих здібностей та умінь. На жаль, цей напрямок наукових досліджень і методичної роботи поки що не отримав належного розвитку. Вчені віддають перевагу загальним положенням щодо творчого компоненту педагогічного мислення та діяльності. Також нерідко досліджується творча сторона музично-виконавської діяльності вчителя музики (Ю. Глущенко, Г. Філіпп, І. Шинтяпіна та ін.). Значно рідше у фокусі дослідницької уваги опиняються найбільш специфічні види музичної творчості, а саме – компонування, імпровізація, аранжування, обробка музичних творів. Розгорнуті в теоретичному плані та практично корисні результати досліджень таких видів музичної творчості містяться в працях Е. Бриліна, О. Гаврилюк, Г. Гельфгат, Г. Голосова, С. Мальцева, О. Павленка, Т. Стратан-Артишкової, П. Харченко та ін.

Головними перешкодами для більш повного осмислення і широкої методичної розробки даної проблеми є, на наш погляд, надмірна абстрагованість естетичних положень щодо музичної творчості; відірваність нових психологічних концепцій творчості від потреб художньої практики; мала розробленість теоретичного фундаменту

навчально-творчої діяльності майбутніх вчителів музики. Очевидно, що ефективність педагогічного впливу на процес формування музично-творчих умінь майбутніх вчителів музики залежить від того, наскільки конкретно і чітко викладачі фахових дисциплін уявляють собі суть таких умінь, їх естетичну природу і психологічну структуру. Від подібних уявлень безпосередньо залежать вибір засобів педагогічного впливу: підходів, принципів, форм, умов і прийомів навчання.

Отже, **мета статті** полягає в уточненні поняття «музично-творчі уміння» і виявленні (у першому наближенні) можливостей їх формування з використанням сучасної електронної техніки.

Методологія дослідження характеризується системним підходом до феномену музично-творчих умінь, понятійним моделюванням даного феномену на засадах психології, поетики та педагогіки мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Перш за все потрібно уявити суть тих умінь, які кваліфікуються у фаховій літературі як творчі уміння. За визначенням С. Гончаренка, яке можна вважати загальноприйнятним, уміння – це «здатність належно виконувати певні дії, заснована на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок» (2, 338). *Творчість* найчастіше визначається як «діяльність людини, спрямована на створення духовних і матеріальних цінностей» (5).

Іншими словами, творчість – це дія або вид діяльності, релевантними ознаками яких є появлення нового продукту чи нового засобу дії. *Художня творчість*, у порівнянні з творчістю науковою чи технічною, багато кому здається проявом вільного «польоту думки», якимось нестримним і необмеженим раціональними рамками процесом фантазування. Однак, ще з давніх часів самі митці та дослідники мистецтва помітили, що художня діяльність не є проявом когнітивно-психологічного свавілля. Навіть коли ця діяльність здається результатом примхливої думки, невимушених рухів, стихійно експресивного звукоутворення тощо, вона все одно підкорюється певним закономірностям. Не будемо зосереджуватися на питанні про причини і витоки цих закономірностей (за різними уявленнями, такі закономірності обумовлені законами природи, або «продиктовані» вищими духовними силами, або походять від людей і передаються за традицією від покоління до покоління). Зосередимось на цілісному теоретичному уявленні про художньо-творчі уміння, що дозволить визначити можливості педагогічного впливу на процес їх розвитку.

Рішенню даної проблеми може допомогти стародавня категорія *поетики*, яка була запропонована Аристотелем і згодом зайняла одне з центральних місць у теорії мистецтва. Це й не дивно. Категорія поетики охоплює всі закономір-

ності та головні правила художньої творчості. Вона і сьогодні є актуальною завдяки своїй універсальності, здатності охопити усі найважливіші сторони форми і семантики художніх творів будь-якого жанру, стилю, виду мистецтва.

Згадаємо, що поняття поетики Аристотель розробив для роз'яснення суті драматичного мистецтва. В творах філософа воно поєднано з лексемою *техне* у виразі *пойетике техне* (1). Слово *техне* було іменником, до якого приєднується прикметник *пойетикес* (від давньогрецького *ποιέω* – робити, виробляти, ... винаходити, вигадувати, створювати (в уявленні)) (3, с. 1335)). Отже, у всіх випадках, коли Аристотель веде мову про поетику, йдеться про техніку мистецтва. Слово «техніка» застосовується в даному разі не в звичайному сучасному, а в старовинному сенсі, коли під ним розуміли певне *уміння людини* (давньогрецьке *τέχνη* – це мистецтво, ремесло, професія, майстерність, уміння (там же, с. 1622)). Зауважимо, що цей старовинний смисловий нюанс варто пам'ятати і зберегти у педагогічній інтерпретації виразу «музична поетика».

Таким чином, у найпростішому і найкоротшому визначенні *музична поетика* – це **уміння створювати музику**. Відповідно, музично-творчі уміння можна охарактеризувати як музично-поетичні уміння. Тепер розглянемо суть даного явища з різних наукових позицій.

У психологічному аспекті цілісний феномен музично-творчих умінь можна уявити як *синергію емоційно-перцептивних і когнітивних дій, спрямованих на отримання нових артефактів чи способів музичної діяльності*. Ці сторони творчої активності в загальному вигляді вивчали П. Анохін, С. Бернштейн, Л. Виготський, О. Леонт'єв, А. Ньюелл, Дж. Шоу, Ж. Піаже, Т. Рибо та ін. Психологію музичної творчості досліджували Е. Башич, Г. Костюк, А. Муха, Є. Назайкінський, І. Пясковський та ін. Вченими встановлено, що музично-творчі дії, як і будь-який інший вид художньої творчості, опираються на універсальні психологічні «механізми» креативної діяльності, де специфічними «інструментами» мислення є добре розвинута здатність до уявлення, фантазування, розкутого оперування образами та поняттями. Втім, не менш значущими для творців мистецтва є абстрактне, логічне, діалектичне мислення, комбінаторні уміння тощо.

Значно спрощуючи реальність, будемо розрізняти два види музично-творчих умінь. Перше з них – *уміння вигадувати, винаходити* образно значущі, осмислені музично-звукові форми. В подібних діях активну участь приймає інтуїція та досвід художнього сприйняття, на якому інтуїція основана. При певних умовах означене уміння отримує якість своєїрідної психотехніки, яку пропонуємо називати *інвенційною технікою* (від лат. *inventio* – *знаходження, знахідка, винахід, відкриття, вина-*

хідливість (3, с. 553)). Другий вид (умовно відокремлений від попереднього) музично-творчих умінь – це *уміння конструювати, компонувати* музично-звукові форми. В таких діях домінують понятійне, комбінаторне, математичне мислення, чітке усвідомлення причинно-наслідкових відношень, розрахунок пропорцій форми тощо. У своєму розвинутому вигляді такі уміння отримують якість раціональної техніки (від лат. *ratio* – підрахунок, мислення, міркування (там же, 852)).

Найбільш вивченим, зрозумілим і забезпеченим з боку методики навчання є раціональний компонент музичної творчості, а саме – уміння ясно уявляти, комбінувати, варіювати, компонувати різнорівневі елементи і структури музичної форми, передбачувати їх образно-виражальний ефект. Саме на формування таких умінь спрямовані згадані вище посібники і підручники з композиції та імпровізації. Тим не менш, музична педагогіка може знайти надійну теоретичну опору в психологічних знаннях щодо художньо-творчої діяльності людини.

В *художньо-поетичному аспекті* (тобто, у відношенні до структури художнього твору та відповідних планів семантики) музично-творчі уміння – це складний комплекс, до якого входять:

А) *володіння музичним звуком* як художнім матеріалом в усіх його пластичних і виражальних властивостях;

Б) *володіння музичною мовою* – інтонаційною лексикою (інтонаціями, ритмічними формулами, синтаксичними фреймами), закономірностями організації музичного мовлення (системами метроритму, звуковисотними строями, ладовими системами);

В) *володіння музичною риторикою*, тобто уміння створювати цілісні композиції, спрямовані на індукцію в сприйнятті слухачів певних художньо-образних ефектів;

Г) *володіння типологічними моделями* та мовленнєвими парадигмами (стилями) музичного артефакту, тобто уміння створювати музику в різних жанрах і стилях музичного мистецтва.

Чи можна об'єктивно судити про наявність у конкретної молоді людини такого комплексу творчих умінь? Якими є критерії для оцінки якості володіння учнем або студентом поетикою музичного мистецтва, тобто звуковим матеріалом, музичною мовою, риторикою, жанровими та стильовими моделями? Це, звичайно, дуже складні питання. Однак, завдання розробки методик педагогічного впливу на формування музично-творчих умінь обов'язково потребує встановлення орієнтирів оцінки рівня їх сформованості. Зазначений рівень ми пропонуємо встановлювати за такими трьома критеріями: а) інтенсивність креативного процесу; б) технічна умілість; в) художньо-естетична якість музично-мовленнєвого тексту.

Перший критерій має виявити *уміння вигадувати*. Він зосереджує увагу на інтенсивності процесу створення музично-звукових форм, плідності винаходження звукового матеріалу, невимушеності музичного мовлення, оригінальності риторичних засобів та використаних жанрово-стильових моделей. Цей критерій оцінки можна виразити кількістю, легкістю (природністю) утворених музичних текстів та мірою їх новизни, (оригінальності). Кількість нових артефактів та міра невимушеності, легкості творчого процесу може бути визначена будь-яким компетентним учасником чи спостерігачем даного процесу. Що стосується міри новизни, то цей показник за визначенням є завжди релятивним. Він прямо залежить від ступеня музичної освіченості «суддів», від їх психологічної установки та інших суб'єктивних чинників. Втім, подібну оцінку можна доручити позитивно налаштованій експертній групі викладачів, студентів, освічених музикантів-аматорів.

Другий критерій оцінки музично-творчих умінь – міра сформованості *технічних навичок* конструювання музичної форми. Така міра виражається в кількості засвоєних індивідом прийомів оперування звуком, засобів гармонізації мелодії, практично відомих йому типів фактурного оформлення та тематичної композиції музичного твору. Оцінка цих сторін музично-творчих умінь потребує професійного судження. У навчальному процесі підготовки композитора перманентну оцінку його професійно-технічної умілості надає викладач. Окрім викладача досить об'єктивну оцінку технічних умінь автора музичного твору можуть надати музиканти-виконавці. Деякі елементи техніки музичної творчості можна «доручити» комп'ютерним тестам.

Третій критерій – *художньо-естетичний* статус кінцевого продукту творчих дій. Цей статус має бути визнаний референтною групою слухачів. Навіть мало компетентні в музичному мистецтві «судді» можуть висловити свою оцінку художніх чеснот творчого продукту, користуючись елементарними маркерами рівня естетичного задоволення і художнього враження (наприклад: «не дуже сподобалося» – «сподобалося» – «дуже сподобалося»; «не дуже вразило» – «вразило» – «глибоко вразило» тощо). Подібне визнання результату творчої активності може здійснюватися у формі спеціально організованого опитування «експертів», або в найпростішій формі – у процесі спостереження за реакцією слухачів.

Отримані за даними критеріями оцінки дають змогу судити про рівень сформованості музично-творчих умінь майбутніх вчителів музики. Початковий рівень позначимо, скористуючись терміном К. Орфа, як «*елементарні музично-творчі уміння*». Його ознакою будемо вважати уміння виконувати навчальні практичні завдання, що потребують простих творчих дій. Типові завдання для елементарного

творчого музикування містяться, наприклад, в посібниках з сольфеджіо (М. Калугіна, М. Картавцева, Н. Кьон, І. Мазур, В. Подвала, П. Халабузарь, Г. Шатковський та ін.), у фортепіанних «школах» (Л. Баренбойм, Г. Богіно, І. Беркович, А. Кранц, Б. Милич, А. Николаев, Й. Папориш та ін.).

Продукти елементарних музично-творчих умінь звичайно характеризуються низьким рівнем оригінальності. Вони тягнуть до інтонаційних кліше, що притаманні певним жанровим стилям. Однак, у більшості випадках учні добре мотивовані при виконанні подібних завдань, бо вони виглядають як забавні ігри. До елементарного рівня відносяться також уміння створити письмову композицію у вигляді музичного речення, куплетної (строфічної) пісенної композиції, або періодичної структури танцювального жанру. Як правило, продукти елементарних творчих дій позбавлені очевидних художніх та естетичних якостей. Подібна педагогічна вимога перед ними в принципі не ставиться. Втім, продукти елементарного рівня мають бути оцінені в контексті «музичної гри» або педагогічної ситуації. Так чи інакше, особливо вдалі рішення потребують заохочення.

Більш високий рівень позначено як *базові музично-творчі уміння*. Цей термін відповідає лінгвістичному уявленню про рівні (яруси) системи вербальної мови. До базових музично-творчих умінь відносяться: а) знання колористичних та пластичних можливостей найбільш поширених народних та європейських (класичних) музичних інструментів; уміння їх використати для рішення академічних творчих завдань; б) уміння самостійно вирішувати завдання з регламентованої композиції (для майбутніх вчителів музики рекомендуються семантична, композиційна або жанрово-стильова регламентація творчої роботи); в) володіння технікою стильової гармонізації та поліфонічної обробки мелодії, основними типами фактурного оформлення музичної тканини, принципами інваріантного та варіантного тематичного розвитку форми; г) орієнтування в музичних жанрах і стилях, ґрунтоване на емпіричних і теоретичних знаннях. Базові музично-творчі уміння можна формувати, а також і перевіряти за допомогою навчальних посібників з аранжування, композиції, інструментування (І. Бриль, Дж. Аберсольд (Aebersold), Г. Гаранян, Ю. Маркін, В. Мелехін, Дж. Мехеген (Mehegan) А. Рогачов, С.Роллінз (Rollins), Т. Стратан-Артишкова, Ю. Чугунов та ін.). Кінцевий продукт діяльності, що відповідає базовим музично-творчим умінням, має нести достатньо відчутне, зрозуміле слухачам художньо-образне навантаження і відповідати естетичним критеріям, що висувуються перед творами відповідного жанру, стилю, композиційному типу.

Нарешті, найвищий рівень визначимо як *художньо-майстерний*. Він характеризується умін-

ням: а) самостійно обирати образний стрій, жанр, стиль, музично-акустичний матеріал; б) вільно користуватися різноманітною музичною лексикою і граматикою (тональної, модальної, атональної, сонорної природи); в) інструментування клавіру; аранжування музичного тексту для будь-якого складу інструментів чи голосів; г) використання композиторських технік полістилістики, зокрема стилізації та колажу; д) конструювання тематичної музичної композиції згідно з вимогами художнього синтезу, у відповідності з словесно-поетичним, хореографічним, театральним, кінематографічним компонентами синтетичного твору.

Результатом втілення музично-творчих умінь на рівні художньої майстерності є соціально визнаний артефакт. Йдеться, по-перше, про визнання твору у малих соціальних групах, наприклад: в умовах проведення студентських конкурсів в межах академічної групи, факультету чи всього вишу. Більш широке визнання артефакт музичної творчості студентів можуть отримати завдяки участі авторів у національних та міжнародних конкурсах, олімпіадах, музичних проектах, що демонструються у відкритих концертах, на сайтах ВНЗ, на платформах U-Tube, Facebook тощо. В такому разі продукту музично-творчої діяльності майбутнього вчителя музики мають бути притаманні очевидні естетичні та художні якості. Він має знаходитися на рівні аналогічних за жанром і художнім завданням творів професійних музикантів.

Тепер більш уважно розглянемо структурно-морфологічні компоненти музично-творчих умінь і окреслимо у першому наближенні можливості використання для їх формування сучасної електронної техніки.

Маємо, перш за все, уточнити, що під «сучасною електронною технікою» мається на увазі: а) комплекс технічних пристроїв (комп'ютер, мережа Internet, електронні звукові синтезатори, засоби підсилення, запису, відтворення музично-акустичного матеріалу); б) комплекс комп'ютерних програм, призначених для створення та зберігання звуків, графічної фіксації музичних текстів, композиції та аранжування музичних творів).

За прийнятою морфологічною моделлю музично-творчих умінь, першим завданням музичної педагогіки є формування *умінь творчої роботи з музично-акустичним матеріалом*. Такі уміння необхідні навіть для найпростіших музично-творчих дій. Вони базуються на емпіричних і теоретичних знаннях. Найбільш актуальними є знання про голос людини, процес вокалізації, устрій механо-акустичних та електронних музичних інструментів, їх динамічні, ритмічні, регістрові, тембральні, артикуляційні особливості. Не даремно, інформацію про голос та інструменти містять усі підручники з музики для початкової школи. З психологічного погляду володіння музичним матеріалом передба-

чає, перш за все, уміння використовувати пластичні можливості тої музично-акустичної «сировини», яка є в розпорядженні учнів. Мається на увазі здатність змінювати, поєднувати, комбінувати прості складові звукового матеріалу, керуючись прагненням до отримання певного образного ефекту.

В цьому відношенні використання електронного синтезатора звуку і комп'ютеру, який може бути оснащений відповідними пристроями і програмами, відкриває великі можливості. Йдеться про дві головні творчі технології: синтезування звуку та використання звукових «семплів». При застосуванні технології синтезу кожний звук генерується із п'яти найпростіших хвильових форм, які потім пропускаються через динамічні, частотні, артикуляційні фільтри. Синтез дозволяє створити принципово нові за своєю якістю звуки, яких досі не існував. Семпли (від англ. *sample* – зразок) – це елементарні звукові форми, приведені до цифрового коду, «зрозумілого» електронним пристроям. Кожний конкретний семпл відтворює на електронному пристрої (семплері чи комп'ютері) тембральні та артикуляційні властивості натуральних звуків, а саме – тонів і шумів певних механіко-акустичних інструментів, звуків природи, техногенного шуму тощо. Виготовлення семплів – складна професійна справа, що вимагає коштовного обладнання і спеціалізованих програм обробки звукового матеріалу. Комплекти (бібліотеки, банки) семплів, виготовлені електронно-звуковими фірмами, флагманом яких вважається сьогодні плагін Native instruments, використовуються далі за допомогою комп'ютера в персональній творчій роботі. Комплекти семплів дають змогу озвучити будь-який елемент музичної форми (мелодію, акорд, фактурний пласт тощо) у звуковому матеріалі якого завгодно класичного європейського або фольклорного музичного інструменту.

Очевидно, електронний синтез дає більш широкі можливості для власноручного створення унікального за колористичними і пластичними можливостями звукового матеріалу. Теоретично для експериментів з унікальними *сонорними об'єктами* (термін П'єра Шаффера (6)) не існує ніяких перешкод і обмежень, окрім меж творчого уявлення. Мережа Internet також пропонує музичній педагогіці свої послуги як джерело емпіричних уявлень і теоретичних знань про музичні інструменти народів світу, їх зовнішній вигляд, звучання, культурний контекст їх побутування тощо.

Значний художньо-дидактичний потенціал має сучасна електронна техніка в справі формування умінь вигадувати, компоувати, конструювати музичну форму. Комп'ютерні програми, що поєднують нотну графіку з можливостями озвучування графічного запису (Avid Sibelius, Makemusic Finale, Musescore) дають можливість необмежено експериментувати в пошуках потрібної форми, яка відповідає художньо-образному задуму музичного твору.

В певному відношенні комп'ютерне експериментування має перевагу над звичайним методом пошуку засобів художньої виразності – імпрровізацією композитора за фортепіано (такий метод, наприклад, систематично вживав і чітко охарактеризував І. Стравинський). Перевага полягає в тому, що експеримент з комп'ютером позбавляє музиканта залежності від обов'язкових навичок фізичних виконавських дій у співі та грі на інструменті. Подібні навички ми називаємо *сомотехнікою* (від давньогрецького *σωμα* – тіло (3, с. 1596)). Цей елемент музичного «пойетике техне» є необхідним для досягнення успіху в традиційній імпрровізації. Однак сучасна електроакустична техніка і комп'ютерні програми, що легко варіюють темп, динаміку, артикуляцію, фразування музично-інтонаційної форми, дозволяють музиканту досить вдало імітувати віртуозну технічність у володінні будь-яким інструментом чи голосом.

Значний педагогічний потенціал мають комп'ютерні програми обробки звуку в роботі над формуванням техніки створення композицій на тематичній основі. Йдеться про можливості: а) моментального отримання будь-яких інваріантних і варіантних перетворень теми (остинатного повторення, транспозиції, дзеркальних обернень, пропорціональних перетворень, тонкого варіювання властивостей висхідного тематичного матеріалу); б) легкого опробування фактурних засобів тематичного розвитку (створення контрапунктів, акордової фігурації, простої та канонічної імітації); в) знаходження оптимальних властивостей хронотектоніки твору (варіювання темпоритму проведення тематичних розділів тощо).

Ще один напрямок музично-педагогічного застосування електронної техніки – формування умінь коректного і ефективного використання стильових засобів художньої виразності, а саме: жанрових, етнічних, історичних і персональних стилів. Тут певну допомогу викладачам музично-педагогічних вишів у їх роботі зі студентами можуть надати комп'ютерні програми типу Ableton Live, Cubase, Logic Pro, FL Studio, Pro Tools, LMMS, Band-in-a-Box, DAW-BandLab (колишній Cakewalk Sonar), Presonus Studio one, Reaper) та ін. Вони дозволяють експериментувати з декількома сотнями запрограмованих стильових моделей. Переважно такі програми містять моделі ритмічного супроводу, фактурного викладення акордів, синтаксичних фреймів (на рівні речень) і тематично-композиційних структур (в масштабі періоду та простих форм). Такі комплекси виражальних засобів відповідають жанровим стилям масової музики, хоча зустрічаються й моделі класичних стилів, навіть деяких персональних стильових манер (стилі І. С. Баха, В. Моцарта, Ф. Шопена). Робота з подібними програмами формує у майбутніх учителів музики конкретні та чіткі уявлення про формальні властивості стилю та його виразові можливості.

Висновки. Здійснений аналіз теоретичних уявлень психологів, музикознавців та музикантів-педагогів дозволив: а) зв'язати уміння музичної творчості з поняттями поетики і техніки мистецтва; б) визначити музично-творчі уміння в психологічному сенсі як синергію емоційно-перцептивних і когнітивних дій; в) в музично-педагогічному плані музично-творчі уміння представлені як дії вигадування чи конструювання, спрямовані на отримання нових музичних артефактів чи способів творчої діяльності; г) у художньо-поетичному аспекті музично-творчі уміння визначені як володіння музичним звуком, музичною мовою, засобами музичної риторики та типологічними моделями (жанрами і стилями) музичного мистецтва.

Такий теоретичний підхід дозволив окреслити в загальних рисах педагогічний потенціал сучасних електронних засобів музичної культури. Встановлено, що комп'ютер, сполучений із синтезатором звуку, дозволяє при належній методиці сприяти теоретичному і практичному освоєнню майбутніми освітянами поетики музичного мистецтва, зокрема інтенсивному формуванню їх музично-творчих умінь.

Перспективами дослідження поставленої проблеми в теоретичному плані є визначення ролі мотиву

вації, волі, емоційного компоненту творчого процесу, залежності музично-творчих умінь від спеціальних знань, художньої ерудиції, загальної культури особистості. Перспективи розробки практичної сторони поставлених питань обумовлені потребами методики впровадження засобів впливу на розвиток музично-творчих умінь, вдосконалення методики педагогічної діагностики означених умінь, методів та форм використання комп'ютера та інших електронних засобів обробки інформації для розвитку музично-творчих умінь в режимі дистанційних занять.

ЛІТЕРАТУРА

- Аристотель. (1983). *Поэтика. Сочинения: в 4-х т.* Т. 4.
- Гончаренко, С. (1997). *Український педагогічний словник.* К.: Либідь. 374 с.
- Дворецкий, И. Х. (1986). *Латинско-русский словарь: ок. 50 000 слов.* – 3-е изд., испр. М.: Рус. яз. 840 с.
- Дворецкий, И. Х. (1958). *Древнегреческо-русский словарь.* Т. 2, М.: Гос. изд-во Иностраных и национальных словарей. 1904 с.
- Білодід, І. К. (1979). *Творчість. Словник української мови: в 11 томах.* – Том 10. С. 54.
- Schaeffer, P. (1966). *Traite des objets musicaux.* Paris: Ed. du Seuil.

Creative skills in music and possibilities of their formation with modern electronic techniques

Serhii Vasylovych Shyp
Doctor of Art Studies, Professor,
Professor of the Department
of Musical Art and Choreography
The State Institution «South Ukrainian
National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky»
ORCID: 0000-0003-2569-4240

Vitalii Hryhorovych Melnychenko
Senior Lecturer in the Department
of Music Theory and Vocal
The State Institution «South Ukrainian
National Pedagogical University named
after K. D. Ushynsky»

The article clarifies the concept of "creative skills in music" based on a systematic analysis of the phenomenon of creative skills from the standpoint of psychology, poetics, and art pedagogy. In the psychological sense, creative skills in music are the result of the synergy of emotional-perceptive and cognitive actions of an individual, which are expressed as fantasizing and constructing relatively new musical artifacts or ways of creative activity. In the poetic aspect, creative skills in music are defined as the technique (in the broadest sense of the word) of using musical sound, musical language and means of musical rhetoric, in particular genre and style models. Based on this understanding of creative skills in music, the basic possibilities of their formation using modern electronic equipment (computer, sound synthesizer, Internet) are outlined.

Key words: musical skills, musical creativity, music teacher, musical poetics, computer, sound synthesizer.